

עין משפט
נר מצוה

א ב ממי פ"א מהלכות שחיטה הלכה א סמג לאחין קלב
טוש"ע י"ד סימן ט סעיף יח וסימן פו סעיף טו:

רלה ג מיי פ"ג מהל' מאלכות אסורות הלכה יא סמג לאחין קלב
טוש"ע י"ד סימן פו סעיף ט:

שיטה מקובצת

אן הרמנא רשות להורגו הרמנא הוו וכו'; בן יוש מכה שהיא נבערת. גיב ג"א נצרכת: בן (אית ספרים) נמסחבראן דלא גרסי וילדת. גיב ע"י תוס' בכורות דף ב ע"ב:

רבינו גרשום

מַטְרִיית שַׁל טַרְסִיִּים. פי' הקונטרס לורפי נחשת וכן פירש הערוך⁽¹⁾ והציג רחיה דאמר במגילה פרק בני העיר (דף כו.) מעשה צבית הכנסת של טרסיים שהיתה צירושלים וצנזיר פרק ג'⁽²⁾ (דף נג.) מעשה שהציג קופה מלאה עלמות מכפר טציג לצית הכנסת של טרסיים פירש בערוך⁽³⁾ ומסתמא מפני שזורפי נחושט מוזהמים כדורסקי ועל כן היה להם ציהכ"נ לצד וצפ"ק דע"ו (דף פ.) חכס של טרסיים אני אייתו ליה תרי קיצורי חד דשתיא וחדא דערצא משמע דטרסי וגרדי חדא הוא וקשה דצפ' החליל (סוכה נא:) משמע דגרדיים צפני עלמן וטרסיים צפני עלמן ועוד דלמרי' כהגדה דמגילה (דף יג.) בגמז ומרש שני טרסיים היו והיו מספרים צלשון טרסיים משמע שהיא לומה שיש לה לשון צפני עלמה: **וּדְיָרָמָא** סבר מרפה יולדת ומשבחת. מנסמבצא דלא גרסינן יולדת דאין תריך לו כלל ועוד הא אמרינן פ"ק דע"ו⁽⁴⁾ (דף טו.) גצי רבי יהודה מתיר בצצורה אמרו לו והלא מרביעין עליה זכר אמר להן לכשתלד אלמא לא מקבלת זכר ומיהו יש לחלק בין טרפה חמוכה רגלים לשאר טרפות⁽⁵⁾: **אִיזִיזָא** ואחוי **חיבי איתא מיצתא**. לע"ג דכה"ג משיז בהמוכר הספיה (ב"צ פה.) מלגלג גצי ההוא תלמיד דלמר ליה רבי יוחנן אס לא רחית לא האמנת מלגלג על דברי חכמים אחא שאני הכא שצא לצכר הדצר ולהודיע און ידע שלמה: **סִימָן לַטְרַפָּה כָּל שאִינָה יוֹלֶדֶת**. יש כמה בהמות שפוסקות מלייל ולא מחזקינן להו בטרפות אלא צעי למימר אס יולדת צידוע שאינה טרפה:

אחת היתה בשכונתנו שנקדר קנה שלה ועשו לה קרומין של קנה וחיתה ואמר לו ועל דא את סמך והלא הלכה רווחת בישראל שמוטת ירך בעוף טרפה ותרנגולת היתה לו לרבי שמעון בן חלפתא שנשמטה ירך שלה ועשו לה שפופרת של קנה וחיתה אלא מאי אית לך למימר י"ב חדש הוה ויהיה עיברה שנתה: וטלה עליה במטלית של טרסיים. כלומר מוציאי הנחושט מעיקרו יש להן מטלית של עור בפניהם בשביל הנחושט שלא שיחרו בגדיהם והוא ככל עת חס ופרשה על התרנגולת וחייהמן מן הטטלית וגידלה כנפים: ודילמא קסבר ר' יהודה טרפה יולדת ומשבחת. דאצי"ש שמשבחת טרפה היא: אם כן במידי דמטרפא ביה כלומר במידי דמיטרפא ביה לא קאמר כגון נוצה דאוי באותו דבר דמיטרפא ביה אינה משבחת אבל מדחזינן דמשבחת ודאי לא טרפה היא: אתנא בה סימנא. כלומר בההוא שושמנא דנפק אתנא בה סימנא ר' שמעון בן חלפתא אמר להו נפל טולא. כלומר בכר בא השמש והצל בעולם כבר יכולין אתם לצאת: כדכתיב בימים ההם אין מלך בישראל. כלומר הכא נמי לענין שושמני אימא בין מלכא למלכא הוה: סימן לטרפה י"ב חדש. כלומר ספק טרפה אם חיה י"ב חדש ודאי אינה טרפה: מיתבי סימן לטרפה כו'. והא הכא חזינן שתיש ושליש שנים והיאך אמרת לטרפה סימן כל י"ב חדש: תנאי היא ותנאי. כלומר תנאי היא

אלו טרפות פרק שלישי חולין

נו:

מַטְרִיית שַׁל טַרְסִיִּים. פי' הקונטרס לורפי נחשת וכן פירש הערוך⁽¹⁾ והציג רחיה דאמר במגילה פרק בני העיר (דף כו.) מעשה צבית הכנסת של טרסיים שהיתה צירושלים וצנזיר פרק ג'⁽²⁾ (דף נג.) מעשה שהציג קופה מלאה עלמות מכפר טציג

הוה לן פתחון פה קמיה דרב הונא ושאיילניה ואמר לן שמוטת ירך בעוף כשירה ואשבחתיה נמי לרבי ירמיה בר אבא דיתיב וקא בדיק בצומת הגידין ואקשי ליה לא סבר לה מר הא דאמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה א"ל אנא מתניתין ידענא⁽⁶⁾ בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה וכן שניטל צומת הגידין ואמר רב עלה וכן בעוף ואמרי ליה אי הכי קשיא דרב אדרב אישתיק ואקשי ליה ודלמא שני ליה לרב בין שמוטה לחתוכה ואמר לי ואת מפרשת שמעתיא דרב בפירוש אמר רב שמוטה כשרה חתוכה פסולה ואת מה בידך הכי אמר רב חייא בר אשי אמר רב שמוטת ירך בעוף טרפה וכן אמר ר' יעקב בר אידי א"ר יוחנן שמוטת ירך בעוף טרפה ואמר ר' יעקב בר אידי אילמלי הוה רבי יוחנן באתרא דאורו בה חברוותא להתירא לא פרכים דאמר רבי חנינא אמר רבי שמוטת ירך בעוף כשרה ותרנגולת היתה לו לרבי חנינא שנשמטה ירך שלה והביאה לפני רבי והתירה לו ומלחה רבי חנינא והוה מורי בה הלכה לתלמידים זה התיר לי רבי זה התיר לי רבי ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דשאל רבי יוסי בן גהוראי את ר' יהושע בן לוי קדירת קנה בכמה אמר לו משנה שלמה שנינו ^עעד כאיסר האיטלקי אמר לו והלא רחל קנה שלה ועשו לה קרומין של קנה וחיתה והלא הלכה רווחת בישראל שמוטת ירך בעוף טרפה ותרנגולת היתה לו לרבי שמעון בן חלפתא שנשמטה ירך שלה ועשו לה שפופרת של קנה וחיתה אלא מאי אית לך למימר תוך י"ב חדש הוה הכא נמי תוך י"ב חדש הוה אמרו עליו על רבי שמעון בן חלפתא שעסקן בדברים היה והיה עושה דבר להוציא מלבו של רבי יהודה שהיה רבי יהודה אומר אם ניטלה הנוצה פסולה ותרנגולת היתה לו לרבי שמעון בן חלפתא שניטלה נוצה שלה והניחה בתנור וטלה עליה במטלית של טרסיים וגידלה כנפיים האחרונים יותר מן הראשונים ויתר מן הראשונים ודלמא קסבר רבי יהודה טרפה משבחת אם כן במידי דמיטרפא בה הגדילה כנפיים האחרונים יותר מן הראשונים מאי עסקן בדברים א"ר משרשיא דכתיב ילך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם אשר אין לה קצין שומר ומושל תכין בקיץ לחמה אמר איזיל איחוי אי ודאי הוא דלית להו מלכא אזל בתקופת תמוז פרסיה לגלימיה אקינא דשושממני נפק אתא חד מינייהו אתנא ביה סימנא על אמר להו נפל טולא נפקו ואתו דלייה לגלימיה נפל שמשא נפלו עליה וקטליה אמר שמע מינה לית להו מלכא דאי אית להו הרמנא דמלכא לא ליבעו א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ודלמא מלכא הוה בהדייהו א"ג הרמנא דמלכא הוו נקיטי אי נמי בין מלכא למלכא הוה דכתיב² בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה אלא מלכא הוה דלמא אלא שמוך אהימנותא דשלמה אמר רב הונא סימן לַטְרַפָּה י"ב חדש מיתבי⁷ סימן לַטְרַפָּה כל שאינה יולדת רשב"ג אומר משבחת והולכת בידוע שהיא כשרה מתנוונה והולכת בידוע שהיא טרפה⁸ רבי אומר סימן לטרפה שלשים יום אמרו לו והלא הרבה מתקיימות שתיש שלש שנים תנאי היא דתניא⁹ ובגלגלת (ערך) שיש בה נקב אחד ארוך אפילו נקבים הרבה מצטרפים למלא מקדח א"ר יוסי בן המשולם מעשה בענבול באחד שנפחתה לגלגלתו ועשו לו חידוק של קרויה וחיה אמר לו ר' שמעון בן אלעזר¹⁰ משם ראייה ימות החמה היה וכיון שעברו עליו ימות הצנה מיד מת אמר רב אחא בר יעקב הלכה טרפה יולדת ומשבחת אמר אממר יחגי ביעי דטרפה שיחלא

הוה לן פתחון פה קמיה דרב הונא. כלומר הוזקקנו לדבר בשמוטת ירך לפני רב הונא ואמר לן כשרה ואחרי כן אשבחתיה לרב ירמיה כו': ואם מה צידך. עכשיו אמור לי אמה אס שמעת זה כלום אחר שצאת הלום: **הצרוסא**. חצרים: לא פרכים. לא היה יכול לנוד כנף ולקנתר אפילו רמז דבר מתוך שגדולים הס ויש לו לירא מהס אס היה אלס: **ומלחא רבי חנינא**. כדי להתקיים ויוכל להראות ימים רבים: **וליס הלנפא ככל הני**. דשרו שמוטת ירך בעוף: **אלא כי הא**. דקמני והלא הלכה רווחת היא שמוטת ירך בעוף טרפה: **קדירס קנא**. קנה שנקדר ממנה חמיכה כמין ארוכה: **קרומים**. רחבה וסממוה צה: **ועל דא אס סמך**. מפני שראית שחיתה המכה אתה סומך להמיר והלא הלכה כו': **רווחס**. כצר נתפשטה ונתרווחה לנהוג: **סוך י"צ חוש**. חיתה המכה ולסוף י"צ חדש מתה דטרפה עד י"צ חדש חיה: **והיפ עושה דבר**. כדמפרש לקמן להוציא מלבו של רבי יהודה: **וטלה עליה במטלית של טרסיים**. כרכה במטלית של לורפי נחשת שנותנים לפניהס לקבל עפרורית שחקי נחשת ושל עור נתפשטה ונתרווחה לנהוג: **סוך עוציה וגס הנחושט מחמס לעולם**: **צמידי דמיטרפא צה כו'**. צתמיה. נהי דמשצחת צשאר לצריה מיהו ההיא מילתא דמיטרפא ציה מי דהרא ומשצחת כי הכא דגדלו אחרונים יותר מן הראשונים: **מאי עסקן**. למא נקרא שמו עסקן תחלה: **אי ודאי ליש להו מלכא**. דכתיב אשר אין לה קצין והיינו עסקן דלא צעי למיסקן אהימנותיה דשלמה: **הנמליס אוהבים לל ושוואים חוס: דשושממני**. נמליס: **נפק חד מינייהו**. מתוך חורי הקן וצא לחוך וראה אל: **אסנא ציה סימנא**. להכירו לדע מה יעשו לו חצביו כשימנא שקרן: **הרמנא' הוו נקיטי**. שכל המהסל בחצביו יהרגוהו: **אי נמי צין מלכא למלכא הוה**. מת המלך ועדיין לא קס אחר ודרך ארץ לעשות איש הישר בעיניו כדכתיב צימים ההס וגו' איש הישר בעיניו יעשה: **אהימנופיה דשלמה**. נאמן הוא על כך וצרות הקדס אמרה: **סימן לספק טרפה: י"צ חוש**. אס כך חיה צידוע שלא נטרפה: **צ' ושלש שנים**. וקשיא לרב הונא דיי"צ חדש ליכא למ"ד: **סנאי היא**. דאיכא דסציירא ליה כרב הונא דקמני לקמן ימות החמה היו וכיון שעצרו עליו ימות הצנה מיד מת שויש מכה שהיא נצערה¹¹ ומת מתוך חוס הלכך צעינן ימות החמה וימות הצנה: **נקב אחד ארוך**. ונקדרה צחקרון: **מלטרפינ למלא מקדח**. ושז אינה מטמאה צאהל לצית שמאי. פלוגתא דשדרה וגלגולת צאהלות (פ"ב מ"ג) דהיינו כדי שיעטל מן החי וימותו¹² דהכי אמרינן צפרקין (דף צג:) גצי שדרה וכן לטרפה: **חידוק של קרויס**. חמיכה של דלעת יצשה: דשיחלא

הוה לו פתחון פה קמיה דרב. כלומר שאלנו לו ותו אשבחתיה לר' ירמיה רבי אבא כלומר ר' אבא הוא משתני אשבחתיה לר' ירמיה בר אבא אמרי ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה. כלומר אצי"ג דינפסקו צומת הגידים: ואת מה בידך. ירמיה בר אבא א"ל בידך. כלומר ר' אבא א"ל לרב ירמיה בר אבא את מה בידך. באתרא דדודו ביה חברותיה להיתירא לא הוה פרס. כלומר מאן חברותיה ר'. ועשה לה קרומית של קנה וחיתה. כלומר חיקן לה קרומית של קנה באותו מקום שהא סתום הנקב ועשו לה שפופרת של קנה במקום השבר וחיתה שויתה מחזקת הירך במקום השבר וחיתה: אלא מאי אית לך למימר בתוך י"ב חדש הוה. כלומר לא עיברה שנתה: וטלה עליה במטלית של טרסיים. כלומר מוציאי הנחושט מעיקרו יש להן מטלית של עור בפניהם בשביל הנחושט שלא שיחרו בגדיהם והוא ככל עת חס ופרשה על התרנגולת וחייהמן מן הטטלית וגידלה כנפים: ודילמא קסבר ר' יהודה טרפה יולדת ומשבחת. דאצי"ש שמשבחת טרפה היא: אם כן במידי דמטרפא ביה כלומר במידי דמיטרפא ביה לא קאמר כגון נוצה דאוי באותו דבר דמיטרפא ביה אינה משבחת אבל מדחזינן דמשבחת ודאי לא טרפה היא: אתנא בה סימנא. כלומר בההוא שושמנא דנפק אתנא בה סימנא ר' שמעון בן חלפתא אמר להו נפל טולא. כלומר בכר בא השמש והצל בעולם כבר יכולין אתם לצאת: כדכתיב בימים ההם אין מלך בישראל. כלומר הכא נמי לענין שושמני אימא בין מלכא למלכא הוה: סימן לטרפה י"ב חדש. כלומר ספק טרפה אם חיה י"ב חדש ודאי אינה טרפה: מיתבי סימן לטרפה כו'. והא הכא חזינן שתיש ושליש שנים והיאך אמרת לטרפה סימן כל י"ב חדש: תנאי היא ותנאי. כלומר תנאי היא

הוה לן פתחון פה קמיה דרב הונא. כלומר הוזקקנו לדבר בשמוטת ירך לפני רב הונא ואמר לן כשרה ואחרי כן אשבחתיה לרב ירמיה כו': ואם מה צידך. עכשיו אמור לי אמה אס שמעת זה כלום אחר שצאת הלום: **הצרוסא**. חצרים: לא פרכים. לא היה יכול לנוד כנף ולקנתר אפילו רמז דבר מתוך שגדולים הס ויש לו לירא מהס אס היה אלס: **ומלחא רבי חנינא**. כדי להתקיים ויוכל להראות ימים רבים: **וליס הלנפא ככל הני**. דשרו שמוטת ירך בעוף: **אלא כי הא**. דקמני והלא הלכה רווחת היא שמוטת ירך בעוף טרפה: **קדירס קנא**. קנה שנקדר ממנה חמיכה כמין ארוכה: **קרומים**. רחבה וסממוה צה: **ועל דא אס סמך**. מפני שראית שחיתה המכה אתה סומך להמיר והלא הלכה כו': **רווחס**. כצר נתפשטה ונתרווחה לנהוג: **סוך י"צ חוש**. חיתה המכה ולסוף י"צ חדש מתה דטרפה עד י"צ חדש חיה: **והיפ עושה דבר**. כדמפרש לקמן להוציא מלבו של רבי יהודה: **וטלה עליה במטלית של טרסיים**. כרכה במטלית של לורפי נחשת שנותנים לפניהס לקבל עפרורית שחקי נחשת ושל עור נתפשטה ונתרווחה לנהוג: **סוך עוציה וגס הנחושט מחמס לעולם**: **צמידי דמיטרפא צה כו'**. צתמיה. נהי דמשצחת צשאר לצריה מיהו ההיא מילתא דמיטרפא ציה מי דהרא ומשצחת כי הכא דגדלו אחרונים יותר מן הראשונים: **מאי עסקן**. למא נקרא שמו עסקן תחלה: **אי ודאי ליש להו מלכא**. דכתיב אשר אין לה קצין והיינו עסקן דלא צעי למיסקן אהימנותיה דשלמה: **הנמליס אוהבים לל ושוואים חוס: דשושממני**. נמליס: **נפק חד מינייהו**. מתוך חורי הקן וצא לחוך וראה אל: **אסנא ציה סימנא**. להכירו לדע מה יעשו לו חצביו כשימנא שקרן: **הרמנא' הוו נקיטי**. שכל המהסל בחצביו יהרגוהו: **אי נמי צין מלכא למלכא הוה**. מת המלך ועדיין לא קס אחר ודרך ארץ לעשות איש הישר בעיניו כדכתיב צימים ההס וגו' איש הישר בעיניו יעשה: **אהימנופיה דשלמה**. נאמן הוא על כך וצרות הקדס אמרה: **סימן לספק טרפה: י"צ חוש**. אס כך חיה צידוע שלא נטרפה: **צ' ושלש שנים**. וקשיא לרב הונא דיי"צ חדש ליכא למ"ד: **סנאי היא**. דאיכא דסציירא ליה כרב הונא דקמני לקמן ימות החמה היו וכיון שעצרו עליו ימות הצנה מיד מת שויש מכה שהיא נצערה¹¹ ומת מתוך חוס הלכך צעינן ימות החמה וימות הצנה: **נקב אחד ארוך**. ונקדרה צחקרון: **מלטרפינ למלא מקדח**. ושז אינה מטמאה צאהל לצית שמאי. פלוגתא דשדרה וגלגולת צאהלות (פ"ב מ"ג) דהיינו כדי שיעטל מן החי וימותו¹² דהכי אמרינן צפרקין (דף צג:) גצי שדרה וכן לטרפה: **חידוק של קרויס**. חמיכה של דלעת יצשה: דשיחלא

הוה לו פתחון פה קמיה דרב הונא. כלומר הוזקקנו לדבר בשמוטת ירך לפני רב הונא ואמר לן כשרה ואחרי כן אשבחתיה לרב ירמיה כו': ואם מה צידך. עכשיו אמור לי אמה אס שמעת זה כלום אחר שצאת הלום: **הצרוסא**. חצרים: לא פרכים. לא היה יכול לנוד כנף ולקנתר אפילו רמז דבר מתוך שגדולים הס ויש לו לירא מהס אס היה אלס: **ומלחא רבי חנינא**. כדי להתקיים ויוכל להראות ימים רבים: **וליס הלנפא ככל הני**. דשרו שמוטת ירך בעוף: **אלא כי הא**. דקמני והלא הלכה רווחת היא שמוטת ירך בעוף טרפה: **קדירס קנא**. קנה שנקדר ממנה חמיכה כמין ארוכה: **קרומים**. רחבה וסממוה צה: **ועל דא אס סמך**. מפני שראית שחיתה המכה אתה סומך להמיר והלא הלכה כו': **רווחס**. כצר נתפשטה ונתרווחה לנהוג: **סוך י"צ חוש**. חיתה המכה ולסוף י"צ חדש מתה דטרפה עד י"צ חדש חיה: **והיפ עושה דבר**. כדמפרש לקמן להוציא מלבו של רבי יהודה: **וטלה עליה במטלית של טרסיים**. כרכה במטלית של לורפי נחשת שנותנים לפניהס לקבל עפרורית שחקי נחשת ושל עור נתפשטה ונתרווחה לנהוג: **סוך עוציה וגס הנחושט מחמס לעולם**: **צמידי דמיטרפא צה כו'**. צתמיה. נהי דמשצחת צשאר לצריה מיהו ההיא מילתא דמיטרפא ציה מי דהרא ומשצחת כי הכא דגדלו אחרונים יותר מן הראשונים: **מאי עסקן**. למא נקרא שמו עסקן תחלה: **אי ודאי ליש להו מלכא**. דכתיב אשר אין לה קצין והיינו עסקן דלא צעי למיסקן אהימנותיה דשלמה: **הנמליס אוהבים לל ושוואים חוס: דשושממני**. נמליס: **נפק חד מינייהו**. מתוך חורי הקן וצא לחוך וראה אל: **אסנא ציה סימנא**. להכירו לדע מה יעשו לו חצביו כשימנא שקרן: **הרמנא' הוו נקיטי**. שכל המהסל בחצביו יהרגוהו: **אי נמי צין מלכא למלכא הוה**. מת המלך ועדיין לא קס אחר ודרך ארץ לעשות איש הישר בעיניו כדכתיב צימים ההס וגו' איש הישר בעיניו יעשה: **אהימנופיה דשלמה**. נאמן הוא על כך וצרות הקדס אמרה: **סימן לספק טרפה: י"צ חוש**. אס כך חיה צידוע שלא נטרפה: **צ' ושלש שנים**. וקשיא לרב הונא דיי"צ חדש ליכא למ"ד: **סנאי היא**. דאיכא דסציירא ליה כרב הונא דקמני לקמן ימות החמה היו וכיון שעצרו עליו ימות הצנה מיד מת אמר רב אחא בר יעקב הלכה טרפה יולדת ומשבחת אמר אממר יחגי ביעי דטרפה שיחלא

מסורת הש"ס

א) [לקמן ע.ג.] ב) [לעיל ג.] ג) [לעיל טז.] ד) [מסופפת פ"ג ה"ו ע"ז ה: נא. וצחיס קטן.] ה) [כפי מ"ש תוס' בוצחיס סט: ד"ה אי טרפה כו' מוכח דגרסתם היה רבי מאיר.] ו) [לעיל מה.] ז) [שבת כט: וש"נ.] ח) [נבערת רש"י.] ט) [נע"י רש"י.] י) [נבערן טרסי א'.] יא) גי רש"א ומסתברא, ל) [ועיין היטב בתוס' ע"ז טז. ד"ה אלמא ותוס' בכורות כ: ד"ה דלא.]

תורה אור השלם

1. לך אל נקלה עצל ראה דרכיה ודכב:
משלי ו
2. ביימים ההם אין מלך בישךאל איש חזק ביעיזו יעשה:
שופטים יז ו

מוסף רש"י

שנחתכו האחרונים (דקמן טו.) אם ניטלה הנוצה. נולה היא הדקה הסמוכה לגשר שאין לה קנים ובע"ז מל"ש (דערי טו.) ובגלגלת שיש בה נקב אחד ארוך. לגני אהל המת מניח (אהלות פ"ב מ"ג) צההיא דכמה סתרון בעדרה קמני סופא וגלגולת כדי שיעטל מן החי וימות היו סתרון ולא מטמא, ואמרינן בצבורות (נח.) כמה יעטל מן החי וימות כמלא מקדח של רופאים, ומי עלה דאס יכ בו נקב אחד ארוך שאין עגול רואים אותו אס יתט ארכו לעגלו והוי כמלא מקדח היו סתרון, או אפילו יש בו נקבים קטנים הרבה טון מלטרפינ לכמלא מקדח (דעיל מה.) משם ראייה. צתמיה (סוכה כח.)

עין משפט ונר מצוה

רל"ט א מ"י פ"ג מהלכות מחלוקות אסורות הלכה טו סמג ללאין קלג טוש"ע י"ד סימן פד ס"ח: רמב"מ מ"י פ"ג מהלכות אסורי מוצא ה"ה [טווי"ד סימן טט]:

רמא ג מ"י פ"ח מהלכי שחיטה הלכה יא סמג עשין כג טוש"ע י"ד סימן נה סעיף ד [וסימן נג ס"א]:

רמב"ד ה"ה מ"י פ"ו מהלכות שחיטה הלכה כ טוש"ע י"ד ס"י מז ס"ד:

רמב"ו ד מ"י שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף א [ב]:

רמב"ד ה"י מ"י פ"י מהל' שחיטה הלכה ח סמג שם טוש"ע י"ד ס"י ס סעיף א:

רמב"ט מ"י שם [ופ"ג מהלכות ר"ח שחיטה הלכה ח סעיף שם ס"ב]:

רמב"ו י מ"י פ"ו מהלכות שחיטה הלכה יג וע"ש סמג שם טוש"ע י"ד ס"י נה סעי' ד:

רבינו גרשום

הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שריא.
תריסר ירחי שתא שריא. כלומר הני תמרי שהתליעו בכד ששמיין אותן.
בתר תריסר ירחי שתא שתלשו אותן מן הקרקע שריין דאמרין הני תולעין עכשוויה התליעו ומקום רביאת [וידהון] (הון) מן הפירות עצמן קל ולא עלו עמם מן הקרקע שרין שעלו עמו מן הקרקע בכד מרים בתוך י"ב חדש והני תולעין דהשתא לא השריעו על הארץ:
בא מן[שקין]וידיבאושקא:
אימרא. כעסא:
ומצית מינה. כלומר מצית מיניה דמה ושבעת נפשין:
שיתין מאני ליתרין בקורסיה. לשון קורס:
אלא במאני דידהו. כלומר בליתרין שלחן זהו משוה:
(ל) אבל ברגל טרפה. כלומר ניטל ירך וחלל שלה טרפה לענין בכור אימור ולענין קדשים ליקרב:
ואי שפיי להדרי כשרה. כלומר דאינו אלא אחת:
ההוא גובתא דהוה נפקא. כלומר לשון בני מעיים הדואים כלומר שני כרכשות:
אבל יוצאין במקום אחד וכלין עד באצבע כשרה. כלומר כלין קודם שיגעו למקום הדבק כשיעור אצבע אצ"פ שפרודין זה מזה כחצי אמה במציה. אבל קודם שיגיעו למקום הדבק כלין כשיעור אצבע כשרה:
י' ישמעאל אומר הנוצה מצטרפת לכביצה. כלומר טטמא טומאת

א) נראה דל"ל או שאין לה אלא שלג ה"ז מוס לענין כוכר איתמר ולענין קדשים ליקרב:
אבל בתנן טרפה כלומר ניטל [יך] וחלל שלה טרפה.

נח:

הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שרי. רבינו שמואל גרים דכרים פירוש שהתליעו כמו ענני דכרוס ושהה שלקתה בעמרים בפרק המקביל (ב"מ דף קו: ע"ש) ובנוזר בריש גמרא פרק שלשה מינים (דף לד:) **לאתויי ענבים** דכרוס ובאמלע הפרק זה (דף נח:) והא שייך ענבים דכרוס שהרי אין דרך פירות להניח כדו ועוד דהוה ליה ליימיר שהתליעו ור"ת מפרש שדרך להניח כל דבר כדו כדאיתא בפ' חוקת הכתים (ב"ב דף נה.) הני שערי דכדא משתעבדי לכרגא ובהמפקיד (ב"מ דף מ.) הוה עובדא ופקע כדא וצפ' הזהב (שם דף נט.) במשלס שערי מנדא נקטו ואמי תיגרא: **הנוצצה** מצטרפת. פ"ה לענין פגול וגרים אכל לענין פגול כרצנן סבירא ליה ור"ת אומר והנוצה מטמאות ומיעטמאות ולא מנטרפין רבי ישמעאל אומר הנוצה מנטרפת פירוש מנטרפת לכביצה דשומר הוא ומנן במסכת עוקצין (פ"א מ"ה) כל שהוא יד ואינו שומר טמא ומטמא ולא מנטרף שומר אפילו שאינו יד טמא ומנטרף והשתא מייתי ראייה מדחשיז ליה כשומר לצטר אלמא הו' כמו עור וכשינטלה כאליו ניטל העור דהוי גלוזה וטרפה ורצא דמי עד כאן לא קאמר רבי יהודה אלא לענין אגוני אכל שומר לצטר לא חשיז שאין רגילות להנייע העוף עם הנוצה שלא יתכלךן ועד כאן לא קאמר ר' ישמעאל אלא לענין טומאה דחשיז שומר אכל לענין אגוני לא מגין: עיקרא

בני מעים היוצאין מן הבהמה כאחד שהיא טרפה וכנגדן בעוף כשרה במה דברים אמורים שיוצאין בשני מקומות אבל יוצאין במקום אחד וכלין עד כאצבע כשרה פליגי בה רב אמי ורב אסי חד אמר והוא דהדרי וערבי וחד אמר אע"ג דלא הדרי וערבי בשלמא למאן דאמר הוא דהדרי וערבי היינו דקתני עד כאצבע אלא למאן דאמר אע"ג דלא הדרי וערבי מאי עד כאצבע עד כאצבע מלמטה:
ר' יהודה אומר אם ניטלה הנוצה פסולה:
אמר רבי יוחנן ר' יהודה ור' ישמעאל אמרו דבר אחד ר' יהודה הא דאמרן ר' ישמעאל (עדתנן רבי ישמעאל אומר הנוצה מצטרפת אמר רבא דילמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' יהודה הכא אלא לענין טרפה דליכא מידי דמוגין עליה אבל לענין איפגולי כרבנן סבירא ליה ועד כאן לא קאמר רבי ישמעאל התם אלא לענין איפגולי אבל לענין טרפה אגוני לא מגין:
בתנאי' האחות הדם והמעושנת והמצוננת ושאכלה הרדופני ושאכלה צואת תרנגולים או ששתת מים הרעים כשרה אכלה סם המות או שהכישא נחש מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות:
גב' אמר שמואל 'הלעיטא חלתית טרפה מ"ט דמינקבה להו למעיינה מתיב רב שיזבי (אחות הדם והמעושנת ושאכלה הרדופני ושאכלה צואת תרנגולים ושתת מים הרעים הלעיטא תיעה חלתית ופלפלין אכלה סם המות כשרה הכישא נחש או שנשכה כלב שומה מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות קשיא חלתית אחלתית קשיא סם המות אסם המות חלתית אחלתית לא קשיא כאן בעלין כאן בקרטין סם המות אסם המות לא קשיא הא דידה הא דאדם סם המות דבהמה היינו הרדופני תרי גווני סם המות מאי תיעה אמר רב יהודה עיקרא

העוף אס מלקה ע"מ לאכול כוית צין נוזה ועור ובשר חוץ לזמנו:
אפגוי גרסינן:
אלא לענין אפגוי. דקסבר חזיא לאכילה:
לא מגין. וכי ניטלה נמי לא איכפת לן:
בתנאי' **אחווה** הדס. שאחזה דס וחלתה:
והמעושנת. נכנס עשן בגופה:
והמלוננת. חולי מחמת זינה:
הרדופני. סם המות לזהמה:
מים הרעים. מים מגולים:
אכלה סם המום. שהוא סם המות לאדם:
גב' קורט של חלמית חד הוא ונוקב את בני המעים. חלמית לור"א:
סיעא. תור"א בלע"ז ועצב מר הוא מאד. וכל אלו קשין לה:
כלב שוטא. אמרינן בסדר יומא (דף פג:) רוח רעה שורה עליו וכשנושך אדם שורה עליו והורגמו:
קשיא חלמית. דהכא אחלמית דשמואל:
וקשיא סם המום. דהכא אסם המות דמתנאי:
הא דידה. צרייתא בכס המות דבהמה שאינו סם המות לאדם:
בטרי גווני סם המום. דבהמה מיירי תנא דצרייתא:

אלו טרפות פרק שלישי חולין

י' שמע מינה. מדרכ הונא:
הני סמרי דכדא. שהתליעו ואין ידוע אם במחוצר אס בתלוש:
לכצר תריסר ירחי שתא שריין. דאי במחוצר התליע לא הוי חי עד השתא:
בקא. מין צבוע זינאיל"א והיא נושכת כלערה:
דידא. צבוע:
אימרא. לשון (אויב לט) כעת במרוס תמריא. נתנכרה לו ומרדה עליו אינשלציי"ר:
לצר מחווא. על שם שהיו בני מחווא מעוגגים ושמונים נאמר משל זה עליהם:
ומלס מיניה. דמא. מללס דמו:
מני. משקל ששים מני:
בקורנסיה. מרטי"ל. כלומר הו' זהיר צו שנשיכתו כצדה:
במני דידהו. במשקל שלהן של צקי שהוא קל:
בשני דידהו. רגעים הן:
סנן הסס. בצבורות לענין מומים:
לא שנו. דקתני הרי זה מוס לגבוה הא להדיטו שרי:
אלא שחסר ויסר ציר. שחסור זה דבעלת שלג או ימור זה דבעלת ה' ציר שאין לה אלא יד אחד או שיש לה ג' ידים:
כנטול דמי. יתר אחד כחסר אחד והוא כבעלת רגל אחד וטרפה דהוא כשמוטת ירך בצנהמה:
סניא דיצי. בודי"ל קרשטני"א קורין לו:
גוצא. כמו קנה צצר:
הסו מעצר מצי כסי להוצילא. המסס:
לאכשורה. כדאכשרנא

בגוצתא דצי כסי והוצילא:
בחדא מחיסא מחסינשו. וכי בצריגה אחת ארגמס לכולס לשון (שמות לט בתרגום) עוצד מחי. דמיקון דבור קרו לו אינשי אריגה שמסדר את דצרייו:
היכא דאיסמרי. דצרייתא הכי אית לכו איתמר:
והיכא דלא איסמר לא איסמר. ויתר הוא וכאליו ניטל אחד מן המעים כנגדו הוא דכל יתר כנטול דמי וכן הלכה דליכא מאן דפליג.
ואע"ג דלאמרן (לעיל דף מו.) בלאוי דריאה לית הלכתא כוומיה דרצא ציתרת הא אוקימנא והוא דקיימנא דרצא בלאוי דקים לכו לרצנן דלורחשיהו בכהי אכל ציני ציני טרפה אלמא כנטול דמי וגבי רגלים בלאו אורחשיהו ודאי טרפה:
היולאים מן הצהמה בלחד. דאית לה תרמי הדורי דכנתא ושניהם יוצאין מן הקיבה זה בראשה וזה בצלמנעה:
וכנגדן צעוף כשרה. דעוף זימנין דהוי הכי ואע"ג דלא משתכח לכו הכי קיס לכו. ויש מפרשין שכל עוף דרכו כן משום דמן הופק ועד הקורקצן קנה של מעין אחד וההוא קרי צני מעים וצראש הקורקצן יוצאין צני מעים גמורין:
אכל יוצאין ממקוס אחד. סמוכין זה לזה:
וכלים עד בלאצבע. וחורין ומתחצירין בתוך רוחצ אצבע:
פליגי צה. צהיכא דיוצאים ממקוס אחד דקתני כשרה:
מלמטה. סמוך לנקב הרעי מתחצירין כדי שיהא הרעי יוצא ממקוס אחד:
ר' יהודה. הא דלאמר' דחשיז לה כגלוזה שניטל עורה ורבי ישמעאל נמי חשיז לנוזה כעור דלאמר נוזה מנטרפת לכוית לפגל בחטאת

העוף אס מלקה ע"מ לאכול כוית צין נוזה ועור ובשר חוץ לזמנו:
אפגוי גרסינן:
אלא לענין אפגוי. דקסבר חזיא לאכילה:
לא מגין. וכי ניטלה נמי לא איכפת לן:
בתנאי' **אחווה** הדס. שאחזה דס וחלתה:
והמעושנת. נכנס עשן בגופה:
והמלוננת. חולי מחמת זינה:
הרדופני. סם המות לזהמה:
מים הרעים. מים מגולים:
אכלה סם המום. שהוא סם המות לאדם:
גב' קורט של חלמית חד הוא ונוקב את בני המעים. חלמית לור"א:
סיעא. תור"א בלע"ז ועצב מר הוא מאד. וכל אלו קשין לה:
כלב שוטא. אמרינן בסדר יומא (דף פג:) רוח רעה שורה עליו וכשנושך אדם שורה עליו והורגמו:
קשיא חלמית. דהכא אחלמית דשמואל:
וקשיא סם המום. דהכא אסם המות דמתנאי:
הא דידה. צרייתא בכס המות דבהמה שאינו סם המות לאדם:
בטרי גווני סם המום. דבהמה מיירי תנא דצרייתא: עיקרא

מסורת הש"ס

א) גני' הערוך אמר'א וכן משמע קל'ת מפרשי"י דהכא ויומר מבוחר בפרשי"י דלויבז לט פסוק יח ע"ש,
ב) [עין מוס' צ"ק כב: ד"ה שיתין],
ג) [פ"י בקרע ערוך],
ד) במרות מ',
ה) [שם],
ו) [לעיל מג: מז.],
ז) [צרכות כד. וש"נ],
ח) טהרות פ"א מ"ב [עין מוס' וכ"כ הר"ש],
ט) [מספתא פ"ג ה"ו ע"ש],
י) [עין לע"א],
ס) [בדאיתא ר"ה ח.א, ו' כס"א: דלאמר,

פסוקי

לעזי רש"י

צינציל"א. יתוש. אינשלביו"ר. להתנגב באכוריות. מרטי"ל. פטיש. בודי"ל קרשטני"א [קרישטיניא בודי"ל]. המצי העיור. לור"א. חלחית. תור"א [טור"א]. אקוניטון (צמח ארסי).

פסוקי

מוסף רש"י

לא שנו. דבעל ה' רגלים או ג' דהוי מוס ולא טריפה. אלא שהחסור או הימור הוו ציר, שיש לו נבעל ה' רגלים ג' ידים וכ' רגלים, ולבעל ג' רגלים צ' רגלים ויד אחת, דכד לא שייך טריפות (בבורות מו.) כל יתר כנטול דמי, ובהמה שנטל ירך וחלל שלה טריפה, וקיל' בטהה שמתכו רגליה מן הארצוזה ולתעלה טריפה ועוד בוקא דלעמא דסף מחזיקה טריפה (שם). חזויה ברייתא. הרעות כפאר ובעירס (לעיל מג.) ואמרי לה ברייתא בריאתא ושמונת (עיל מז.).

פסוקי

רבינו גרשום (המשך) אולכין דחשוב כבשר והוינן דא"ר יוחנן ר' יהודה ור' ישמעאל אמרו דבר אחד כשם שר' יהודה אמר ניטלה הנוצה פסולה דחשוב כבשר כד לר' ישמעאל חשוב כבשר אבל לענין טומאה כרבנן סבירא ליה דאין לא מגין עליה ולא חשוב כבשר:
המעושנת חיתה במקום עשן ונתחכנה:
והמצוננת. נצטננה:
או שאכלה הירדופני. סם המות דבהמה ומין עשב הוא:
חלחית. לקרא בלעז:
כלב שוטה. משוגע:
קשיא חלתית אחילתית ולמתחין קשיא סם המות אסם המות:
כאן בקרטיין. גבועלין טרפה כאן בסם המות דאדם טרפה אבל אכלה סם המות דבהמה כשרה:
היינו הרדופני. כלומר למה לי למיתנא תרתי זימני אכלה הרדופני או שאכלה סם המות כשרה:

